

השובר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה. עו.

עין משפט
גר מצוה

קבג א מיי פ"ו מהל'
מאכלות אסורות
הלכה ג סמג לאוין קמ
טוש"ע י"ד ס' קבג סעיף
ג:
קבד ב מיי פ"ח מהל'
מעשה הקדנות
הלכה י:
קבה ג מיי פ"ו מהל'
מאכלות אסורות
הלכה ג סמג לאוין קמח
טוש"ע י"ד ס' קבג סעיף
ג טוש"ע א"ח ס' תנא
קבז ד מיי שם הלכה ד
סמג שם טוש"ע
א"ח ס' תנא סעיף ה'
קבז ה מיי שם ופ"ה
מהלכות חמץ ומלה
ה' כ"ו סמג שם טוש"ע
א"ח ס' תנא סעיף ו' ונכר
אלפס עוד בפסחים פ"ב
ק"ל י':

בג יומא. שזישל זה עוזד כוכבים היום אלזל אס
כבר הפיג זה טעמו בלינת לילה ושוב כשפולטו בתזשיל אחר אינו
אלזל לפגס: **מאן ואילך לישראל.** אף לכתחלה: **מגעילן.** לא
חשיב כליזון לזיון שורף את הכלי: (ב) **גבי קדשים השפוד**
והאסכלא. שללה בהן זשר קדש
משום דכי אתי למחר הוי נותר וכי
הדר מבשל זשר קודש למחר פליט
שפוד בגויה טעמא וותר איסור
כרת הוא: **עמרס זרי.** עמרס זני:
גבי קדשים כי בלע האי שפוד
היתרא בלע. הלכך סגי ליה בהגעלה:
אלא אמר רבא האי הגעלה. דקתני
התם מריקה ושטיפה כלומר לעולם
לפוטו האיסור ודאי לזיון זשי כשאר
בליעת איסור אלזל מלכות מלך היא
בדקשים ומרק ושטף זמיס) כי היכי
דחיל גזירת הכתוב כאשר יזה מדמה
על הגדה^ט דזעי כיצוס זמקוס קדוש
ושזירת כלי חרס זמקוס קדוש הוא
וה"ה למריקה ושטיפה: **א"ל אזני**
מי דמי. כלומר מי קרי למריקה
ושטיפה הגעלה הא כל הגעלה רותחין
משמע שזופין להקיא הכלי מה שבלע
ומריקה ושטיפה זנון הוא כדלמרינן
בזמיטת קדשים זפי^ט דס מטאת
(ובזמיס 15): **אלא אמר אזני.** הגעלה
ממש לפלוט מאיסורין ודקא קשיא
לך מתניתין דמזכרא להו לזיון לא
תקשי דודאי זין בנדקשים זין בגיעולי
עוזדי כוכבים תרוייהו זעינן לפלוט
איסור לזד מריקה ושטיפה דקדשים
דלינה אלזל מלכות המלך: **ויגיד עליו רעו.**
ולמד משנה מזבירתה של קדשים
ממשנתנו ומשנתנו משל קדשים:
וה"ה לזיון. שניהס זריך: **יגיד**
עליו רעו. איזעי למתניניהו לתרוייהו
לזיון והגעלה זחדל או זמשנתנו
או בנדקשים והדר ליתני חדל זאזיך
ותגמר זבירתה מינה מה התם הא
בלל הא ליתא ה"ה הא בלל הא
ליתא: **כל יום ויום נעשה גיעול**
לחזירו. שזבשלין בהן ואינו מספיק
להיות נותר עד שחזור ופולטו
בתזשיל אחר. ולקמן פריך אי הכי
הגעלה נמי לא ליזעי: **מקמי דליהוי**
נוטר הוו להו גיעול. שהרי כשזישל
זו למחר פלט בליעה מיסו אתמול:
לא זריכא דכי מבשל זיה חטאת
האידינא הדר מבשל זיה. זו זיוס
שלמים חזה ושוק של כהנים: **בהדי**
הדי שלים זימנייהו. ואין כאן פליטת
נותר והדר מבשל זיה שלמים זו זיוס
כדלמרינן בכלל) פעם מבשל שלמים לאחר חטאת זו זיוס כי היכי דלא
ניהוו נותר למחר: ה"ה **אי הכי הגעלה נמי לא ליזעי קשיא:** רב פפא
אמר האי קריד האי לא קריד. לעולם בנדקשים איסורא פליט ודקא
קשיא לך יזעי לזיון כי מתני' לא דמי דגיעול עוזדי כוכבים אידי
דלא מבשלי להו כל שעתא ומתקשה בזליעה בתוכו ומזבנת זו זכילו
טרשטרי"ש בלע"ז ואין נוח לפלוט בהגעלה עד שמלזנו זאור אלזל
בנדקשים דכל שעתא מבשלי בהו לא קריד ונוח לפלוט הלכך (סגי)
בהגעלה קא פלט: **לעולם כדלמרינן מעיקרא.** דהיינו משום
דבנדקשים היתירא בלע ודקשיא לך כי פליט איסורא פליט לא
חמיר איסורו שכשנעשה נותר לא הוי איסור זעיניה זבתוך
דופני הכלי היה בלוע ומעולם לא הוכר איסורו: **זכור**
יורה גדולה. שיהיו רותחין עוזרין על כולה: **דודא.** בלחת:
גדנפא

בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא מכאן
ואילך לישרתי גזירה קדירה שאינה בת
יומא משום קדירה בת יומא ואיך קדירה
בת יומא נמי מפגם פגמה רמי ליה רב
עמרם לרב ששת תנן השפורין והאסכלא
מלבנן באור^ט (והתני'^ט) גבי קדשים^ט והשפור
והאסכלא מגעילין^ט בחמין א"ל עמרם ברי
מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים
הכא היתירא בלע התם איסורא בלע אמר
^טרבא סוף סוף כי קא פליט איסורא קא
פליט אלא אמר^ט רבא מאי הגעלה נמי
שטיפה ומריקה א"ל אביי מי דמו מריקה
ושטיפה בזיון הגעלה בחמין אלא אמר
אביי יגיד עליו רעו תנא הכא לזיון והוא
הדין להגעלה תנא התם הגעלה וה"ה לזיון
א"ל רבא אי הכי לתנינהו לכולהו בהדא
וליתני הדא באיך אחריתי ולימא יגיד
עליו רעו אלא אמר רבא קדשים היינו
טעמייהו^ט כדרב נחמן אמר רבה בר אבוה
דאמר כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו
תינוח שלמים זכיון דלשני ימים מיתאכלי
מקמי דניהוי נותר קא הוי גיעול אלא חטאת
כיון דליום ולילה מיתאכלא כי מבשל בה
האידינא חטאת הוי נותר כי הדר מבשל בה
למחר או שלמים או חטאת קא פליט נותר
דחטאת דהאידינא בחטאת ושלמים דלמחר
אמרי לא צריכא דכי מבשל בה חטאת
האידינא הדר מבשל בה האידינא שלמים
דחטאת דלמחר ושלמים דאתמול בהדי
הדרי קא שלים זמנייהו והדר מבשל שלמים
דלמחר א"ה הגעלה נמי לא ליזעי קשיא
רב פפא אמר האי קריד האי לא קריד רב
אשי אמר לעולם כדלמרינן מעיקרא הכא
היתירא בלע הכא איסורא בלע ודקא קשיא
לך דבעידנא דקא פליט איסורא קא פליט
בעידנא דקא פליט לא איתיה לאיסורא
ביעניה: ועד כמה מלבנן א"ר מני יעד שתשיר
קליפתן וכיצד מגעילין א"ר הונא יורה קמנה
בתוך יורה גדולה יורה גדולה מאי ת"ש
דהוא דודא דהואי ברי ב^ט עקביה האהדר ליה
גדנפא

תורה אור השלם
1. יגיד עליו רעו מקנה
אף על עולה:
איכו לוי לג
הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה גבי קדשים
ז"ל קודם ד"ה מגעילין:
לעזי רש"י
טרשטרי"ש
[טרשטרי"ש ט]. מחלה:
מוסף רש"י
בת יומא. שזישל זה
עוזד כוכבים היום, דלא
נפגס (יעיר טו: ופסחים
זח:). והאסכלא. גרעיל
כל יום ויום נעשה
גיעול לחבירו. מתוך
שהשלמים זמנין כגל אין
בלוע שלה נעשה נותר,
שהיי וזמן שלמים ז' ימים
וכי מבשל זיה שלמים
האידינא הדר מבשל זיה
שלמים למחר וזולע
משלמים שנשטפו זיוס
המחרת ופולט מה שבלע
אתמול מן האחרונים, מנלא
שאינו זל לזי נותר ואס
בלל חטאת מנלא זכור
בלל חטאת שלמים זו זיוס
ופולט את החטאת וזולע
את השלמים (ובזמיס 15).
הדרין עלך השובר את
הפועל וסליקא לה
בסכת עבודה זרה

בית יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא מכאן
ואילך לישרתי גזירה קדירה שאינה בת
יומא משום קדירה בת יומא ואיך קדירה
בת יומא נמי מפגם פגמה רמי ליה רב
עמרם לרב ששת תנן השפורין והאסכלא
מלבנן באור^ט (והתני'^ט) גבי קדשים^ט והשפור
והאסכלא מגעילין^ט בחמין א"ל עמרם ברי
מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים
הכא היתירא בלע התם איסורא בלע אמר
^טרבא סוף סוף כי קא פליט איסורא קא
פליט אלא אמר^ט רבא מאי הגעלה נמי
שטיפה ומריקה א"ל אביי מי דמו מריקה
ושטיפה בזיון הגעלה בחמין אלא אמר
אביי יגיד עליו רעו תנא הכא לזיון והוא
הדין להגעלה תנא התם הגעלה וה"ה לזיון
א"ל רבא אי הכי לתנינהו לכולהו בהדא
וליתני הדא באיך אחריתי ולימא יגיד
עליו רעו אלא אמר רבא קדשים היינו
טעמייהו^ט כדרב נחמן אמר רבה בר אבוה
דאמר כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו
תינוח שלמים זכיון דלשני ימים מיתאכלי
מקמי דניהוי נותר קא הוי גיעול אלא חטאת
כיון דליום ולילה מיתאכלא כי מבשל בה
האידינא חטאת הוי נותר כי הדר מבשל בה
למחר או שלמים או חטאת קא פליט נותר
דחטאת דהאידינא בחטאת ושלמים דלמחר
אמרי לא צריכא דכי מבשל בה חטאת
האידינא הדר מבשל בה האידינא שלמים
דחטאת דלמחר ושלמים דאתמול בהדי
הדרי קא שלים זמנייהו והדר מבשל שלמים
דלמחר א"ה הגעלה נמי לא ליזעי קשיא
רב פפא אמר האי קריד האי לא קריד רב
אשי אמר לעולם כדלמרינן מעיקרא הכא
היתירא בלע הכא איסורא בלע ודקא קשיא
לך דבעידנא דקא פליט איסורא קא פליט
בעידנא דקא פליט לא איתיה לאיסורא
ביעניה: ועד כמה מלבנן א"ר מני יעד שתשיר
קליפתן וכיצד מגעילין א"ר הונא יורה קמנה
בתוך יורה גדולה יורה גדולה מאי ת"ש
דהוא דודא דהואי ברי ב^ט עקביה האהדר ליה
גדנפא

מכאן ואילך אשתרי. הלכך דבר
המבושל בכלי שאינו זן
יומא מותר ויש לתת טעם מה ראו
להתיר המאכל ולאסור הקדירה לפי שהקדירה היה זה איסור
גמור תחלה אלזל המאכל לא נבלע זו איסור מעולם והגעלת כלי
זן יומא אין להגעיל אלזל בס' דשמנונית הנפלט בחמין טעם לשבח
הוא דלא שרינן לעיל זפרק ז' (דף לה:): חמין של עוזדי כוכבים
אלזל משום דסתם כליהס אינן זני יומן אלזל כשמגעילין כלי חמין
זערב הפסח זד' שעות דשעת היתר היא יכול להגעיל אפילו
כלי זן יומא זפחות מס' דהוי ז"ט זר ז"ט של היתר החמץ
זקערה וממנו למיס ומן המיס חזר ונבלע זקערה ועדיין הכל
היתר ועוד כי יותר מתקלקל טעם חמץ בכלי שאין ראוי לאכילה
ממה שמתקלקל טעם זשר זדגיס שנזשלו אחריו לפי שהדגיס
ראזין לאכילה והזשר נותן בהן טעם לשבח ומה שנהגו לעשות
לתת כלי המוגעל זמיס לזונין מיד אחר הגעלה אין לידע למה
נהגו זן דאזין לומר משום זבתוך דס חטאת (ובזמיס דף 15).

וכח"ה מריקה בחמין ושטיפה זנון דהיינו בנדקשים אלזל זבתרומה
שתי שטיפות זנון וזבתרומה ליתא דסגי זשטיפה אחת ולשון יתירא
משמע זן ועל זה נהגו זשטיפת זנון בכל הגעלות מיהו
זקונטרס פירש שם שטיפה היא שטיפת זנון וזבתרומה ליתא כלל
ולפיכך זריך טעם למנהג ז':

הסקינ

הסקינ

השובר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

(א) וגר ר"ף ור"ש אמר רבא ונמקום קשה, (ב) ונ"ל אחר ד"ה שז"ר, (ג) ונ"ס ד"ה והלכתא, (ד) בדפ"י דקא, (ה) ונ"ע מוספות חולין מ. ד"ה שלמה, (ו) ונ"ע מוספות גדה מ. ד"ה מסך להו,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אידכר וכו' עבד קלת. י"ב ועבד מותר בעובדת כוכבים כדליתא פי' יולא דופן בדף מ"ז:

הסבין שפה. ונועלה עשר פעמים בקרקע צירושלמי קאמר שלש פעמים משמע דהכא לאו דוקא עשר פעמים מיהו מדקאמרין לקמן דלה עשר פעמים בקרקע משמע דדוקא קאמר ויש להחמיר: **אמר רב הונא בריה דרב יהושע ולאבול בה צונן.**

פרש"י אבל לאכול זה רומח צעי הגעלה וכן משמע בפסחים (דף ב:) דקאמר גבי סכיני דפסחא והלכתא אד"י ואד"י צרותחין פירוש קטייהו ופזוליה אבל קשה דפ"ק לחולין (דף ט: ע"ש) א קאמר גבי סכין של עוזדי כוכבים מלכנה צאור משמע לזריכה ליצון וכן בתוספתא (פ"ט) תניא הסכין והשפודין ואסקלא ילצנן צאור לכן נראה צולא לחמוך זה רומח זריכה ליצון והא דפסחים דמשמע דסגי צרותחין היינו לפי שזלע היתירא אבל בסכינים של עוזדי כוכבים דלצעי איסורא צעו ליצון וכן משמע ק"מ דיש חילוק בין צלע היתירא לצלע איסורא ואומר ר"ת דהא דק"ל דסכין צעי ליצון היכא דאיסורא צלע היינו דוקא צאיסור דסכין גדולה שדך לללות זה צער דיקא נמי דקתני בתוספתא הסכינין והשפודין כו' סכינין דומיא דשפודין ואסקלא אבל סכינים קטנים שאין דרך לללות בהם צער ודאי סגי להו בהגעלה אף צשל עוזדי כוכבים וריצ"א מנרין ליצון גם בסכינין קטנים לפי שפעמים דרך להפוך בהם צער על גבי גחלים ור"ת אומר דזה אינו קרוי תשמישו על יד האור

גדנפא דלישא. שפה של עיסה סביבות פיה כדי שתקבל מים הרבה ויעברו הרותחין על שפתה: **כנולעו**. כענין שנלעו שפת הדוד את האיסור יפליטו: **מה בולעו בנייטות**. לאו בולעו אלא ע"י ניטות שניתו הרתיחות שס ולא הוכנסה לתוך יורה אחרת צליעת האיסור: כך צשעת פליטה אע"פ שלל הכניסה לתוך יורה אחרת הואיל ונתמלאת יפה יפה ומעלה ניטות על שפתה ופולט. ומיהו גדנפא צעינין משום דאי לאו הכי דלמא לא הוה מסקא ניטות על השפה צה זימנא אבל איסור הנתבשל זה פעמים הרבה אס לא העלה ניטות כל שעה העלה פעם אחת: **ונועלה**. אע"פ ששפה. וי"א משפשה צנגד אמר שאינה חלק ומעביר שמוניתה: **שאין זה גומות**. צעודי רחבה שלל תהא שמונית בגומא: **ולאכול זה צונן**. אבל דבר רומח אסור לחמוך זה עד שיגעילנה צרותחין וכלי ראשון כדאמרין בכל שעה (פסחים ב:) לענין חמוך בפסח: **דלה**. נעלה: **צנור מלכא**. עוזד כוכבים היה: **מר קיס לי בגויה**. רב יהודה מכיר אני זו שהוא פרוש ולא יאכל דבר איסור אבל כך איני מוחזק שמהא פרוש כל כך: **מאי עבדת באורסא**. דרך פרסיים למסור נשים לאכסנאים וכששיגרן להם צלילה שצער קיבל צאטי ורצ יהודה לא קיבל:

הדרן עלך השובר את הפועל
וסליקא לה מסבת עבודה זרה

כיון דאין תשמיש קבוע ע"י האור סגי בהגעלה וכן צירושלמי דלמר דהא דתימא צסכין קטן אבל צגדול צעי ליצון ויש לדמות אותה ראה"י דקאמר התם מהא דקאמר הסכין שפה והיא טהורה כו' אלמא משמע דאיידי צצונן וצצונן ליכא חילוק בין תשמישו ע"י האור בין אין תשמישו ע"י האור ומפרש הר"ר אלחנן הירושלמי כן הוא דהא דתימא צסכין קטן שאין רגילות להיות זה גומות ואין צלוע צגומות וסגי צנעילת קרקע אבל סכין גדול שדך להיות זה גומות זריכה ליצון דבנועלה צקרקע אינו מועיל לשפסף ולהעביר האיסור הנדצק צגומות הלכך אפילו לחמוך זה צונן זריכה ליצון ולא סגי בהגעלה אפילו לצונן משום דלא מהניא הגעלה אלא להפליט האיסור הצלוע צמוך הסכין אבל לא מהני להעביר איסור הנדצק והשפסף צקרקע מהני להעביר איסור הנדצק וכיון שיש גומות אין תקנה להעביר איסור הנדצק רק ע"י ליצון ומ"מ נדחית הר"ה דר"ת מן הירושלמי דלא מייירי כלל בתשמישו על ידי האור ורצינו צרוך מייסצ הר"ה והכי פירושו דהא דתימא צסכין קטן שאין תשמישו ע"י האור וסגי צנעילת קרקע אפילו לחמוך זה רומח ויש ליתן טעם משום דסחם סכין קטן אין תשמישו רק צצונן ואינו צלוע כלל צמוכו רק נדצק צו צמחוץ אבל גדול תשמישו צרותחין וגם תשמישו ע"י האור הלכך צעי ליצון לחמוך זה רומח כך נראה למורי לישצ פירוש רצינו צרוך ואומר מורי דהא דקאמר דהא נועלה עשר פעמים צקרקע היינו דוקא צקרקע קשה שהיא מעצרת השומן וספה אבל לא רכה שאינה מעצרת השומן וגם לא קרקע קשה יותר מדאי ודוקא נקט קרקע ולא אצנ ולא אפר ולא קרקע רכה: **אידכר** מה דעבדת באורסא. פ"ה ששיגר להם שמי שפחות רב יהודה לא קבלה וצאטי קבלה ונראה דלא חטא צזה שעדיין היה עבד קלת (א) שמועבד גט שחרור כדאמרין פרק עשרה יוססין (קדושין דף ט: ע):

צאטי צר טובי צרמות רוחיה לא שקיל גיטא דחירותא: **הדרן עלך השובר את הפועל וסליקא לה מסבת עבודה זרה**

*הדרן עלך מסבת עבודה זרה והדרך עלן. דעתן עלך מסבת עבודה זרה ודעתך עלן. לא נתנשי מינך מסבת עבודה זרה ולא נתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אמונתנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא. **חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורקוב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה בלנו אנהנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל בלנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאובי תחבמי מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשבח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנהנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משפיימים והם משפיימים. אנו משפיימים לדברי תורה והם משפיימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינן מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים. אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי בשם שעזרתני לסיים מסבת עבודה זרה פן תעזובי להתחיל מסבתות וספרים אחרים ולסייםם ללמד וללמוד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. כי בי ירבו ימיר ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד: יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא, ולאחיא מתיא, ולאסקא לחיי עלמא, ולמבנא קרתא דירושלם, ולשכלל היכליה בגוה, ולמקער פולחנא נוכראה מארעא, ולאכתא פולחנא דשמיא לאתריה, וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה, ויצמח פרקנה ויקרב משיחהו. בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן. יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא. לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמרין בעלמא. ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן, ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, ועל כל מאן דעסקין באורייתא, די באתרא (קדישא) הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכוון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופרקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן: עושה שלום במרומי הוא ברחמי יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

(* פי הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג, ** בסימא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.)